

DE PREMIEJACHT OP ADDERS IN FRANKRIJK

Een beroep in (prentbrief)kaart gebracht. Deel 8: Louis Paul Brun, bijgenaamd Paulus.

BOUNTY HUNTING FOR VIPERS IN FRANCE

The picture postcard mapping of a profession. Part 8: Louis Paul Brun, nicknamed Paulus.

Ron Bronckers
Wethouder Meertensstraat 14
6325 DB Berg en Terblijt
ronbronckers@zonnet.nl

Inleiding

Louis Paul Brun werd geboren in Villelaure (Vaucluse) op 5 maart 1881. Zijn familie verdiende de kost als kruidenverkopers en het vangen van adders ging van vader op zoon. Hij was al in de vijftig, toen hij op 16 september 1937 trouwde met Marguerite Mélanie Clair. Op 11 november 1954 overleed hij in Voiron (Isère).

Alhoewel de herinneringen aan deze markante adderjager (zie afbeelding 1) zeker hun sporen hebben nagelaten, was het niet gemakkelijk om informatie te vinden. Een kort artikel in *V* (Lesage 1946) en twee publicaties in *Le Dauphiné Libéré* (Coffano 1997, Brochier 2009) vormen de basis voor een impressie van zijn activiteiten als adderjager.

Hij was een ruwe, maar ook zeer innemende man, die zich aan het begin van de 20e eeuw onsterfelijk maakte in Voiron en ver daarbuiten. Zijn specialiteit was om het publiek op straat te vermaken met zijn verbazingwekkende demonstraties. De slangen die hij ving, hingen vaak als 'koopwaar' aan een *présentoir de fortune* (zie afbeelding 2 + 5).

Jachtterrein

In de omgeving van Voiron waren de slangen zeer talrijk en Paulus hoefde niet lang en ver te zoeken (zie afbeelding 3). Hij trok door de hele streek en zowel boeren als

Ron Bronckers
Wethouder Meertensstraat 14
6325 DB Berg en Terblijt, The Netherlands
ronbronckers@zonnet.nl

Introduction

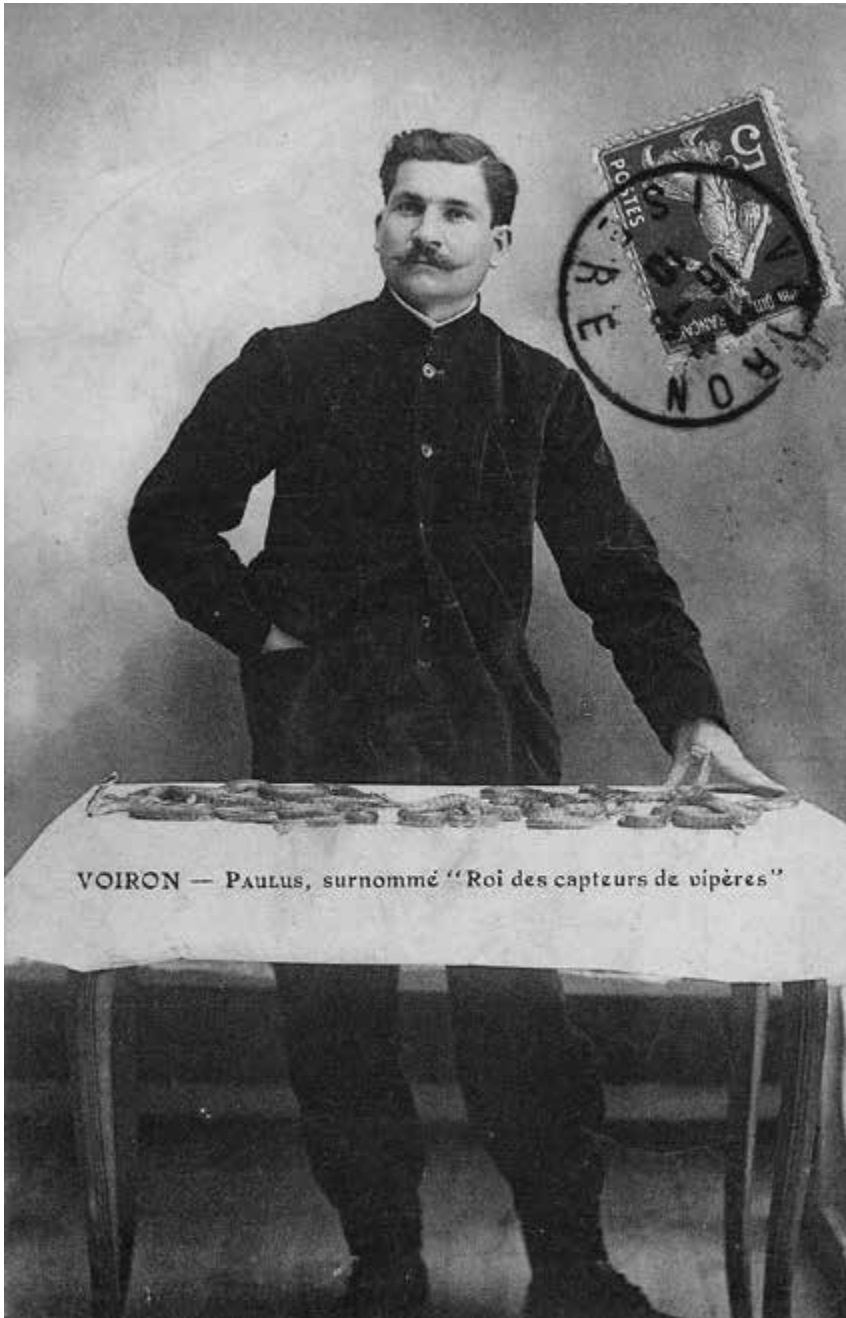
On March 5, 1881, Louis Paul Brun was born in Villelaure (Vaucluse). His family earned their living in the spice trade. The art of catching vipers had passed from father to son. On 16 September 1937, Luis, then already 50 years old, married Marguerite Mélanie Clair and died in Voiron (Isère) on November 11, 1954.

Being an outstanding viper hunter (cf picture 1), he certainly must have left his mark, but it was still difficult to discover any information about him. A short paper in *V* (Lesage, 1946), as well as two publications in *Le Dauphiné Libéré* (Coffano, 1997, Brochier, 2009), form the basis for this impression of his activities as a bounty hunter for vipers.

Being a rather coarse male as well as a charming personality, he made himself immortal in Voiron and far beyond. He specialized in entertaining his public on the streets with his often astonishing demonstrations. The snakes he had caught were suspended on a '*présentoir de fortune*' (fortune bringing display unit) (see pictures 2 and 5).

Hunting grounds

In Voiron and the surrounding country, snakes were abundant. So Paulus did not need to go far nor did it take him long to find them (see picture 3). He travelled

Afbeelding 1: Paulus achter een tafel gedekt met levende adders (Coll. R.J.C. Bronckers). / Picture 1: Paulus behind a table covered with living vipers (Coll. R.J.C. Bronckers).

Afbeelding 2: Paulus tijdens een demonstratie in Voiron (Coll. R.J.C. Bronckers). / Picture 2: Paulus during a demonstration in Voiron (Coll. R.J.C. Bronckers).

stadsmensen maakten gebruik van zijn diensten. Zo zocht hij onder meer naar adders op het platteland en in het kreupelbos van de Vouise. In Voiron daarentegen stonden de inwoners vaak te popelen om een beroep op hem te mogen doen, wanneer de tuinen en parken van adders gezuiverd dienden te worden. Zijn jachtterrein was desalniettemin wijdverspreid en bestreek diverse departementen. Zo kon men hem aantreffen van Isère tot in Côte-d'Or en van Savoie tot aan de Middellandse Zee.

Een weldoener

De proliferatie van adders was destijds een serieus probleem, een ramp voor de agrarische wereld, met als gevolg ernstige ongevallen en dodelijke slachtoffers. Zich bewust van zijn rol en het belang van zijn

throughout the region, where both farmers, as well as townsman, used his services. So, he searched for vipers in the countryside and also in the thickets of the Vouise. On the other hand, the people of Voiron were often clamouring for him to clear their gardens and pleasure-grounds from vipers when needed. His hunting grounds were nonetheless extensive and covered several departments. So one could encounter him anywhere from between Isère up to the Côte-d'Or, and from between Savoie down to the Mediterranean Sea.

A benefactor

In those times, the proliferation of vipers was a serious problem, a true disaster for the farming community, causing serious accidents and fatal victims. Aware of his key role and the importance of his occupation, Paulus stated with a sense of humour that 'the viper hunter is the benefactor of mankind'. To illustrate this, he drafted a name-plate that he attached to the reptile-filled cages.

To get rid of rats or mice, people sometimes purchased non-poisonous snakes from him to let loose in their gardens. Not only did he catch vipers by way of a service to his fellow citizens, but he also received some income from hunting vipers. Municipalities and prefectures paid premiums for his catch, and he also sold vipers to apothecaries within the region. They used the venom in many prescriptions, particularly the famous and highly esteemed theriac, in those days a well-known universal remedy.

He was a contractor of the Pasteur Institute in Paris and of a laboratory in Brussels. According to Boutherein & Valente (2003), he also shipped vipers to Switzerland, where they were used in the pharmaceutical industry. Shipment occurred preferably in wet bags in which the curled up snakes remained lethargic as long as possible.

Afbeelding 3: Op een helling van het Chartreusemassief ontdekt Paulus enkele slangen (Coll. R.J.C. Bronckers). / Picture 3: Paulus discovers some snakes on a slope of the Massif Chartreuse (Coll. R.J.C. Bronckers).

beroep, verkondigde Paulus, niet zonder humor: 'De adderjager is een weldoener van de mensheid'. Hij redigeerde, ten-einde dit kenbaar te maken, een zichtbaar bordje, bevestigd aan de kooien gevuld met reptielen.

Mensen kochten soms ongiftige slangen van hem die ze vervolgens los lieten in hun tuin om ratten of muizen te bestrijden.

Naast de dienstverlening aan zijn medeburgers haalde de man uit het vangen van adders bepaalde inkomsten. Buiten de premies, betaald door de gemeenten en prefecturen, verkocht Paulus zijn vangsten ook aan apotheken in de regio. Die gebruikten het gif in talrijke toebe-reidingen, met name in de beroemde en zeer gewaardeerde triakel, bekend in die tijd als een panacee. Hij was vaste leverancier aan het Instituut Pasteur in Parijs

Paulus' methods

During his life-time, some ten different picture postcards with his photograph had been published. Thus, Paulus used every occasion to further his own fame. For years on end, he even printed his own brochure: 'The methods of Paulus' (see picture 4). This was a small pamphlet, explaining to non-professionals which measures could be used in case of a poisonous bite¹. He emphasized the serious importance of its instructions, by referring to his many years as a 'hands-on' expert. For anyone who could not read, he even liked to demonstrate the best way to treat a bite.

A rare spectacle

Carrying his snakes tirelessly back and forth, he exposed his hissing catches in small grated cages on wheels, leaving many traces of his existence in the local chronicles, filled with sensationalism. The

¹ See the advertisement in the article about François Raison (Bronckers 2012).

en een laboratorium in Brussel. Volgens Boutherein & Valente (2003) zond hij ook adders naar Zwitserland, waar ze werden gebruikt in de farmaceutische industrie. De verzending geschiedde bij voorkeur in natte zakken, zodat de opgerolde adders zolang mogelijk lethargisch bleven.

De methoden van Paulus

Er werd een tiental verschillende prentbriefkaarten met zijn beeltenis gepubliceerd tijdens zijn leven. Paulus liet dan ook geen gelegenheid onbenut om bij te dragen aan zijn eigen roem en fabriceerde zelfs jarenlang drukwerk *De methoden van Paulus* (zie afbeelding 4). Dit was een kleine brochure die aan niet-deskundigen uitlegde welke methoden men kon toepassen in geval van een beet.¹ Hij vermeldde de strikte ernst van deze aanwijzingen en bekrachtigde dit door nadrukkelijk te verwijzen naar zijn vele jaren als ervaringsdeskundige. Voor eenieder die niet kon lezen, deed de man graag voor hoe men het beste een beet kon behandelen.

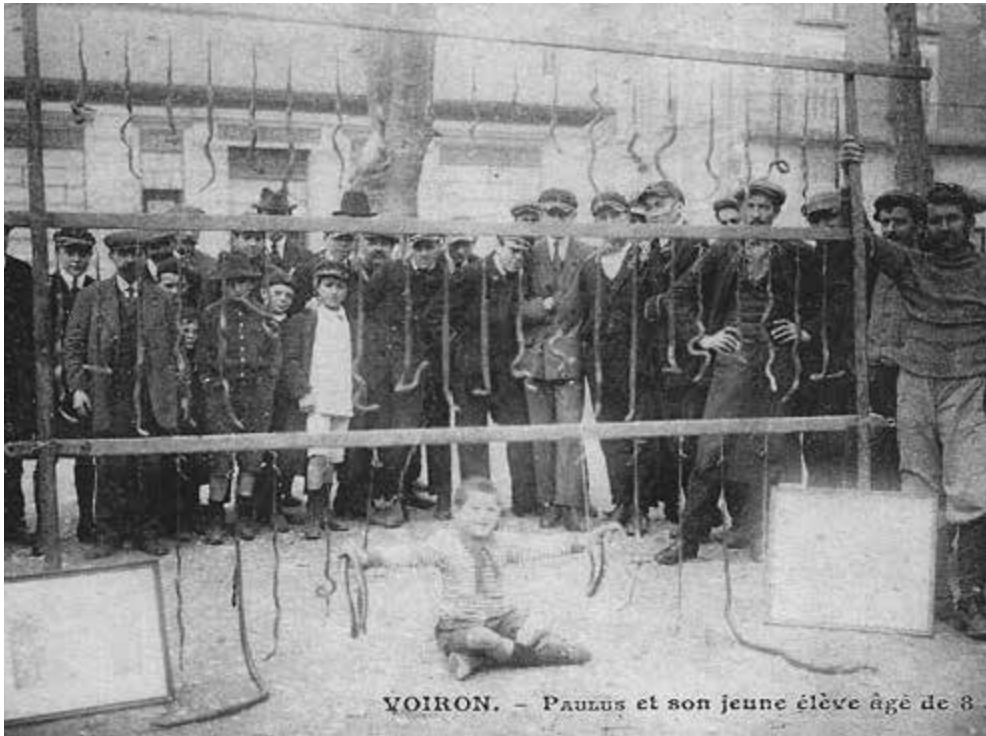
Een ongewoon schouwspel

Ze onvermoeibaar met zich meedragend, stelde hij de sissende vangsten in kleine getraliede kooien op wiertjes tentoon. Paulus liet in de plaatselijke kronieken talrijke herinneringen na, vervuld van stevige sensatie. De man trok zijn neus niet op om deel te nemen aan een kort optreden dat hij zelf had verzonnen. Voor twee of drie stuivers stond hij in Voiron voor de kerk of de fontein van het stadspark, de adders villend of verscheurend met een beet van zijn tanden, onder de angstige en verbaasde ogen van de stadsbewoners.² Elke prestatie verdiende loon en voor een paar munten meer ging Paulus nog een stapje verder. Volgens Lesage (1946) trad Paulus met zijn 'slangenattracties' ook op in Parijs, Marseille, Nice en Toulon, waar hij op veel belangstelling kon rekenen.

man did not turn up his nose at taking part in short and cooked up demonstrations. Thus he stood in Voiron in front of the church or the fountain of the city park, skinning vipers or tearing the serpents up with his teeth for two or three five cent pieces while the inhabitants stood around him, watching anxiously and amazed². For each performance, he received a payment, and for some more coins Paulus went a step further. According to Lesage (1946), Paulus also appeared with his 'snake attractions' in Paris, Marseille, Nice and Toulon, where he could count on a lot of attention.

Afbeelding 4: De brochure van Paulus circa 1940-50 (Coll. C. Boutherein). / Picture 4: Paulus' brochure from about 1940-50 (Coll. C. Boutherein)

Afbeelding 5: Een achtjarige leerling van Paulus voelt zich prima thuis tussen de slangen (Coll. R.J.C. Bronckers). / Picture 5: An eight-year old pupil of Paulus feels himself perfectly at home between the snakes (Coll. R.J.C. Bronckers).

Een ooggetuige vertelt

In 1997 interviewde Gilbert Coffano een oude streekgenoot van Paulus en dit leverde een smaakvol gesprek op.

‘Het kwam herhaaldelijk voor dat men op de wegen in de regio het pad kruiste van vadertje Paulus, met om zijn nek kettingen van reptielen,’ wist de man te melden. ‘Hij bood zelfs een buitengewoon gastronomisch optreden aan op de dag van de kermis tijdens het Sint-Maartenfeest op het marktplein van Voiron.’ Eenvoudig neergezet op een plank, ondersteund door twee schragen, deden de veelbesproken dozen met adders vele toeschouwers huiveren. ‘Komt dat zien, komt dat zien,’ riep Paulus,

Tale of an eyewitness

In 1997, Gilbert Coffano interviewed an old fellow countryman of Paulus, resulting in a piquant discussion.

‘One quite often encountered Paulus on the regional roads, his neck decked out with chains of reptiles.’ The man reported. ‘He even advertised an exceptional gastronomical performance during the fair of the St. Marten’s festival on the market square of Voiron.’ Simply put on a board suspended by two trestles, the much talked-about viper-filled boxes gave the audience the creeps. ‘Come and watch, come have a look,’ called Paulus. ‘I will eat a viper after you have given me some money.’

¹ Zie voor een vertaling de advertentie in het artikel over François Raison (Bronckers 2012). / See the advertisement in the article about François Raison (Bronckers 2012).

² Zie afbeelding 9 in het artikel over de premiejacht op adders in Frankrijk (Bronckers 2008). / See picture 9 in the paper about the bounty hunting of vipers in France (Bronckers 2008).

‘ik zal een adder voor u opeten, zodra ik wat kleingeld heb gekregen.’

Twintig minuten later, na het ten gehore brengen van zijn mooie praatjes en wat centen ingezameld te hebben, haalde hij een enorme adder³ uit een pot. Vervolgens onthoofdde hij de slang met zijn tanden en ontdeed haar van de huid. Onder vermelding van: ‘Nog enkele stukjes en ik verslind de hele adder!’ begon hij de rug-gengraat van het dier op te eten. Onder de starende ogen van het publiek slikte Paulus de resten van de slang door, begeleid door kreten vol afschuw.

President Coty

Vanwege zijn reputatie en enorme vaardigheid werd een beroep op Paulus gedaan voor de meer belangrijke opdrachten. Zo ook tijdens één van de bezoeken van René Coty aan het kasteel van Vizille. Het kasteel was de zomerresidentie van de presidenten van de Franse Republiek en geen onbekend terrein voor de ervaren adderjager. Hij vestigde ooit in het bijbehorende park zijn dagrecord: 101 adders gevangen in een half uur tijd. Na het uitvoeren van een grondige inspectie op diverse plekken in het kasteel, trof hij een adder aan in de presidentiële slaapkamer.⁴ Aldus, het verhaal van een merkwaardige adderjager werd dat van een inwoner van Voiron die het presidentschap redde!

Opvolger gezocht

Paulus was niet de enige adderjager woonachtig in Voiron. Tijdens zijn leven had hij concurrentie van Joseph Riondet, die minder bekend was. Na zijn dood in 1954, zou de leegte die hij achterliet deels worden opgevuld door Hubert Picot en Joseph Bonin.

Twenty minutes later on, having sweet-talked his public into surrendering several coins, he drew an enormous viper³ out of a pot. Subsequently, he decapitated the viper with his teeth and skinned it.

Announcing ‘Another few pieces, and I will devour the complete viper!’ he started to eat the backbone of the serpent. While the public goggled, Paulus swallowed down the remains of the serpent, accompanied with shrieks of horror from the crowd.

President Coty

Because of his reputation, as well as his enormous expertise, Paulus was also invited for important assignments. For instance, during a visit of René Coty to the castle of Vizille, the summer residence of the president of the French Republic. Its park was well-known to the experienced viper hunter. Once, he established his daily record there: 101 vipers caught within half an hour. After a thorough inspection of various places within the castle, he found a viper in the presidential bedchamber⁴. The tale about a remarkable viper hunter became one about an inhabitant of Voiron who rescued the presidency!

Successor in demand

Paulus was not the only viper hunter living in Voiron. During his life, he faced competition from Joseph Riondet, who was less well-known. After Paulus’ death in 1954, the void left by him became in part filled by Hubert Picot and Joseph Bonin.

On one of his picture postcards, Paulus is pictured together with a boy who was supposed to be his pupil (see picture 5). It is inevitable that his demonstrations appealed to the younger members of the public looking forward to a life as *chasseur de vipères* (viper hunter).

³ Het ging hier waarschijnlijk om een niet-giffige slang, wier lot eveneens onfortuinlijk was. / Probably it deals with a non-poisonous snake, also facing a luckless ending.

⁴ Mogelijk dat Paulus zelf de adder daar had neergelegd, want van enige publiciteit was hij niet vies. / Paulus may have deposited the snake himself there, for he was not averse to some publicity.

Op een van zijn prentbriefkaarten staat Paulus afgebeeld met een jongetje dat zijn leerling moet voorstellen (zie afbeelding 5). Het kan bijna niet anders dan dat hij met zijn bijzondere demonstraties een jong publiek aansprak, dat een leven als *chasseur de vipères* wel zag zitten.

Dankwoord

Met dank aan Corinne Bourrillon, Monique Paris en Cédric Allegret van de *Association Histoire et Patrimoine du Pays Voironnais* voor het aanleveren van informatie. Ook ben ik Nathalie Hubert van de *Service des Ressources Documentaires du Dauphiné Libéré* dank verschuldigd. Tot slot mijn dank aan Christian Bouterin voor het ter beschikking stellen van beeldmateriaal.

Literatuur

- Bouterin, C. & Valente, S., 'Voiron et ses environs'. *Images du passé (de 1900 à 1930)*, 2003.
- Brochier, É., 'Un bienfaiteur de l'humanité'. *Le Dauphiné Libéré*, 2009.
- Bronckers, R., 'De premiejacht op adders in Frankrijk – Een beroep in (prent)briefkaart gebracht. Deel 1'. *Litteratura Serpentium* 28 (2008), 189-209.
- Bronckers, R., 'De premiejacht op adders in Frankrijk – Een beroep in (prent)briefkaart gebracht. Deel 5: François Raison, bijnaamd Père Raison'. *Litteratura Serpentium* 32 (2012), 6-12.
- Coffano, G., 'La Vierge de Vouise et l'ermite de Voiron (II)'. *Le Dauphiné Libéré*, 1997.
- Lesage, J., 'Une profession peu encombrée'. *Capteur de vipères*. V 110 (1946), 10.

Word of thanks

With thanks to Corinne Bourrillon, Monique Paris and Cédric Allegret of the *Association Histoire et Patrimoine du Pays Voironnais* for sending information. I am also indebted to Nathalie Hubert of the *Service des Ressources Documentaires du Dauphiné Libéré*. In closing, I express my thanks to Christian Bouterin for placing the pictures at my disposal.

Translation: A.A. Verveen

English corrections: Maureen Bleeker-Turner

